

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția :
Strada Academiei No. 6.
Administrația :
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

Abonament :
Exemplarul 5 Lei.
Pe un an 200 Lei.

PARTEA OFICIALĂ

No. 1336—1929.

Curs de apicultură.

Spre cuvenită orientarea celor interesați comunicăm, că Ministerul Agriculturii și al Domeniilor a aprobat ca și în anul acesta să se țină la școala de agricultură din Turda un curs de apicultură pentru preoți, învățători, brigadierii silvici și alți chemați să răspândească aceasta ramură economică între țărani.

Cursurile, cari vor dura între 8—15 Iulie crt. vor fi ținute de către dl. Vasiliu Corodan, șeful Reg. II apicole din Cluj.

Auditorii vor primi locuință și vîpt gratuit în localul școlii.

Inscuierile se fac până la data de 1 Iulie crt. la direcțiunea școlii de agricultură din Turda și la Direcțiunea generală a Indrumărilor agricole dela Ministerul Agriculturii.

Oradea, 23 Maiu 1929.

No. 1491—1929.

Concurs.

Pentru complenirea parohiei vacante Stăna (distr. Codru) se publică concurs cu termenul de 1 Iulie crt.

Cererile se vor înainta Ordinariatului până la termenul de mai sus.

Oradea, 4 Iunie 1929.

No. 1366 - 1929.

Achitarea impozitului global.

În repețite rânduri am comunicat Ven. Cler, că Administrația Financiară are ordin, ca să nu achite salariile până ce nu se dovedește achitarea impozitului global pe trimestrul respectiv pentru fiecare membru al Clerului și în repețite rânduri am lăsat, ca toți preoții salariați din partea statului în luna II-a din fiecare trimestru să trimită oficiului administrativ chitanța despre achitarea impozitului global pe trimestrul respectiv.

Pentru ca salariile pe trimestrul Aprilie—Iunie crt. după ce se vor ordona, să se poată ridica, lăsam, ca fiecare preot, care până acuma nu ar fi făcut-o, până cel mult în 15 Iunie crt. să-și înainteze actul justificativ despre achitarea impozitului global pe trimestrul II al anului crt.

Pentru ca preoțimea întreagă să nu sufere pentru neglijința unora s'a lăsat Oficiului administra-

tiv, ca salariul pe trimestrul Aprilie—Iunie crt. și apoi tot așa și pe trimestrele cealalate, să nu-l achite nimănuia până ce nu va da chitanță despre achitarea impozitului global pe trimestrul următor.

Oradea, 23 Maiu 1929.

No. 1559—1929.

Primiri în institutele diecezane și la Sf. Teologie.

1. La institutele diecezene și anume: Seminarul diecezan din Oradea pentru elevii de liceu, Internatul școlii normale diecezene din Oradea, Internatul Puvelian de băieți din Beiuș și Internatul Pavelian de fete din Beiuș, taxa de întreținere pe anul școlar 1929—30 va fi de 12.000 Lei, în care sumă se cuprinde întreținerea întreagă, nu însă și vestmintele.

Elevilor merituosi și lipsiți de mijloace materiale li-se vor acorda reduceri de taxă, iar cei vrednici de specială considerațiune vor putea fi primiți chiar și gratuit.

Toți aceia, cari doresc, ca pe anul școlar 1929/30 să fie primiți în institutele de mai sus, deci și aceia, cari în anul școlar trecut au mai fost în acelea institute fie ca solvenți, fie cu reduceri de taxe sau chiar gratuit, vor avea ca cererile lor adresate Ordinariatului, să le înainteze Rectoratelor acelor institute până cel mult în 4 Iulie crt. Școala Normală diecezană de băieți din Oradea are disponibile 120 burse.

Cererile se vor prevedea cu următoarele documente:

- a) certificatul școlar de pe anul trecut în original sau copie autenticată de Direcțiunea școlii sau de oficiul parohial;
- b) extras de botez;
- c) certificat medical (numai pentru recurenții noi);
- d) certificat de paupertate (cei care cer favor).

Rectoratele singuraticelor institute vor fi în drept, ca în cadrul locurilor disponibile să-i primească și pe aceia, cari se vor anunța după 4 Iulie crt. însă numai cu taxa întreagă.

II. Primiri la Sf. Teologie, se vor face în ședința Consistorială plenară, pre care prin aceasta o convocăm pe ziua de 11 Iulie crt. orele 9 dim.

Cererile pentru primire se vor înainta până cel mult în 10 Iulie crt. și se vor prevedea cu următoarele documente:

a) certificatul de bacalaurest;
b) extras de botez;
c) certificat de moralitate dela parohul propriu, care certificat va cuprinde și informații despre familie și moralitatea părinților aspirantului.

CertIFICATELE de sub a) și d) cateheții și parohii le vor trimite direct Ordinariatului sau le vor predă aspirantului în plic sigilat.

Toți recurenții la Sf. Teologie vor avea, ca în ziua de 11 Iulie crt. la oarele 8 dim. să se prezinte la Seminarul teologic din Oradea, unde vor fi supuși vizitei medicale.

Oradea Șed. Cons. din 11 Iunie 1929.

No. 1563—1929.

Necrolog.

Cu durere comunicăm Ven. Cler diecezan că *M. On. Gavril Lazar* protopop onorar, paroh în Sânt-lazar și administratorul districtului protopopesc al Bărcăului în ziua de 3 Iunie crt. a repaosat în Domnul în anul al 57-lea al vieții și al 31-lea al preoției sale. În veci pomenirea lui!

Oradea, 11 Iunie 1929.

Nr. 1570/1929

Colectă pentru biserica din Alba Iulia.

La acest circular se alătură pentru fiecare oficiu parohial un exemplar din apelul lansat de credincioșii din Alba Iulia, prin care cer sprijinul material al tuturor fiilor bisericii noastre pentru zidirea bisericii „Sfintei Uniri” din Alba Iulia, orașul Unirii noastre naționale.

Frații preoți vor îndemna pe credincioșii noștri ca fiecare după puterile sale să contribuie bucuros cu obolul ce i-se cere.

Oradea, Șed. Cons. din 11 Iunie 1929.

Nr. 1586—1929.

Serbările Unirii.

Scrisoarea adresată de Înalta Regență dlui Prim-ministru cu prilejul marelor și înălțătoarelor serbări ale Unirii, o comunicăm mai jos în întregime spre a fi adusă la cunoștința credincioșilor noștri:

Scumpe Domnule Președinte al Consiliului.

Insufletețea de o rară măreție cu care întregul neam românesc de pretutindeni a luat parte la serbările comemorative ce au avut loc în Capitală, la Alba-Iulia ca și în întreaga țară, cu prilejul celei de a 10-a aniversare dela înfăptuirea unirii Transilvaniei, Banatului, și Bucovinei cu Patria Mamă, ne-a pricinuit cea mai vie mulțumire sufletească.

Sentimentele de credință și devotament exprimate în această împrejurare Majestății Sale Regelui, Majestății Sale Reginei Maria, Familiei Regale și Regenței, precum și dragostea cu care am fost înconjurați pretutindeni ca și felicitările ce am primit din toate părțile țării sunt atâtea dovezi de legătură indestructibilă dintre Tron și Națiune. Ele ne-au mișcat adânc și ne-au arătat cu prisosință cât de puternică este conștiința națională a poporului românesc și cât de adânc sădită este în suflete însemnătatea marelui act al Unirii.

Stăpâniți încă de impresiile adânci ce ne-au lăsat în deosebi manifestațiunile înălțătoare ale întregului popor dela Alba-Iulia, vă rugăm, Scumpe Domnule Președinte al Consiliului, să fiți interpretul recunoștinței și sentimentelor noastre călduroase de mulțumire pe lângă toate înaltele corpuri ale Statului, diferitele autorități, asociațiuni, comunități, corporații și cetățeni în deobște, care și-au manifestat cu acest prilej sentimentele lor patriotice și de iubire pentru Tron, Dinastie și Regență.

Primiți, vă rugăm, Scumpe Domnule Președinte al Consiliului, expresiunea sentimentelor înaltei stime ce vă păstrăm.

București, 21 Mai 1929.

(ss) **Nicolae**
Înalt Regent

(ss) **Miron Cristea**
Înalt Regent

(ss) **G. Buzdugan**
Înalt Regent

PARTEA NEOFICIALĂ

* * *

CONCORDATUL.

Acum, după ce s'a ratificat de către Corpurile legiuitoare române Concordatul încheiat între Sf. Scaun din Roma și Statul român, dăm, în cele ce urmează, textul aceluia concordat în traducere autentă, împreună cu scrisorile explicative din Iulie și Octombrie 1928, cari fac parte integrantă din textul concordantului semnat în Roma, la 10 Maiu 1927 de către Card. P. Gasparri, reprezentantul Sf. Scaun și D. V. Goldiș, reprezentantul Statului român și ministrul Cultelor.

Din cuprinsul acestui concordat se vede cât de neîntemeiată este agitația celor cari cântau în cor cu minoritarii împotriva ratificării concordatului. Cât de grotescă le-a fost cântarea, se poate judeca, dacă țineam seamă de motivul pe care se răzimbau mino-

ritarii: Ei protestau în contra ratificării din interes național, deci împotriva întăririi stăpânirii românești, pe care o sprijinește concordatul. Și ceilalți pentru ce? Pentru că, precum proorocia lui Luther, ca atâtea alte proorocii, despre nimicirea bisericii catolice a dat greș, când zicea: „Pestis eram vivus. moriens ero mors tua, papa”; așa concordatul dă de gol o altă proorocie, atât de bine cunoscută, privitoare la sfârșitul apropiat (în 5 ani) al bisericii române unite, la „mântuirea” căreia s'au gândit înzădar... Anii trecură și s'a întâmplat aceea la ce nu s'au gândit: Concordatul.

„Sanctitatea Sa Papa Piu XI, reprezentat prin Eminența Sa Reverendisimă Cardinalul Petru Gas-

parri, secretarul său de Stat și Majestatea Sa Regele României *Ferdinand I*, reprezentat prin Excelența Sa *D-l V. Goldis*, Ministrul Său Secretar la Departamentul Cultelor și Artelor, după ce și-au schimbat împuternicirile, recunoscute în bună și convenită formă, au convenit asupra dispozițiilor următoare:

Art. I. Religia Catolică Apostolică Romană, de ori ce rit, se va practica și exercită liber și în public în tot Regatul României.

Art. II. În Regatul României Ierarhia Catolică va fi astfel constituită:

a) Pentru Ritul Grec:

Provincia Bisericească *Alba-Iulia și Făgăraș*.
Metropolia: *Blaj* cu patru sufragani:

1. Oradea-Mare;

2. Lugoj;

3. Gherla (Scaunul Episcopal și Capitolul urmează a fi transferate de comun acord între Sf. Scaun și Guvernul Regal).

4. O nouă Diecesă ce urmează a fi înființată în Nord, cu Scaunul Episcopal ce urmează a fi desemnat de comun acord între Sf. Scaun și Guvernul Regal.

Din aceasta Diecesă vor face parte și greco-tenii cu o administrație specială.

b) Pentru Ritul Latin:

Provincia Bisericească a Bucureștilor;
Metropolia: *București* cu patru sufragani:

1. Alba-Iulia;

2. Timișoara;

3. Satumare și Oradea-Mare împreunate *aeque principaliter*.

Prin Ratificarea prezentului Concordat, încetează Administrația Apostolică, iar teritoriul Oradei-Mari trece sub jurisdicția Episcopului actual de Satumare.

4. Iași. La această Diecesă se va alipi Bucovina. Teritoriul Vechiului Regat trece dela jurisdicția Congregației de Propaganda Fide la dreptul comun.

c) Pentru Ritul Armean.

Un șef spiritual pentru toți Armenii din Regat, cu scaunul în Gherla.

Sf. Scaun nu va proceda la nici o modificare a Ierarhiei, mai sus stabilită, nici a circumscripțiilor Provinciilor bisericești și a Dieceselor, fără acord prealabil cu Guvernul Român, afară de micile modificări parohiale cerute de binele sufletelor.

Art. III. Nici o parte din Regatul României nu va depinde de un Episcop al cărui Scaun s'ar găsi afară din hotarele Statului Român; deasemenea nici o Diecesă din România nu se va putea întinde dincolo de hotarele țării.

Art. IV. Comunicația directă a Episcopilor, a Clerului și poporului cu Sf. Scaun, și vice-versa, în materie spirituală și în afaceri bisericești, va fi absolut liberă.

Art. V. § 1. Aceia cari vor fi chemați a cărmui Diecesele, tot așa ca și Coadjutorii lor cum *jure successionis*, precum și Șeful spiritual al Armenilor, vor trebui să fie cetățeni români, afară de excepțiile admise de comun acord de Sf. Scaun și Guvernul Regal.

§ 2. Sf. Scaun, înainte de numirea lor, va notifica Guvernului Regal persoana ce urmează a fi nu-

mită spre a se constată, de comun acord, dacă n'ar fi în contra ei motive de ordin politic.

Art. VI. Episcopii, înainte de a-și lua în primire Diecesele, vor depune jurământul după formula ce urmează: „Înainte de D-zeu și pe Sfintele Evanghelii, jur și promit credință Majestății Sale Regelui României, precum și Succesorilor Săi, și, cum se cuvine unui episcop, a respectă și a face să se respecte de către supușii mei, împreună cu credința către Rege, Constituția și legile țării. Pe lângă aceasta, nu voi întreprinde nimic care să fie de natură a aduce atingere ordinii publice sau integrității Statului. Așa să-mi ajute Dumnezeu și aceste Sfinte Evanghelii”.

Art. VII. Formula rugăciunilor pentru Suveran „Domine salvum fac Regem” se va cânta, în slujbele religioase, conform normelor liturgice.

Art. VIII. Episcopii vor avea deplină libertate în exercițiul funcțiilor lor bisericești și în cărmuirea propriilor lor Diecese. Ei vor putea exercita toate drepturile și prerogativele proprii oficiului lor pastoral conform disciplinei aprobată de Biserica Catolică și vor fi liberi a da instrucțiunile religioase morale și bisericești așa cum o cere oficiul lor sacru. În cazul când ele ar fi de un interes general și publicate de dânsii, vor fi după aceea aduse de asemenea la cunoștința Ministerului Cultelor. De ei vor depinde exclusiv ceilalți membri ai Clerului Catolic în tot ce privește numirea lor și exercitarea oficiului lor sacru.

Numirea făcută va fi adusă la cunoștința Ministerului Cultelor.

Art. IX. Statul recunoaște Bisericii Catolice, reprezentată prin legitimele ei autorități ierarhice, personalitatea juridică, conform dreptului comun al țării.

În consecință, Parohiile, Protopopiatele, Mănăstirile, Capitolele, Starostiile, Abațiile, Episcopiile, Metropoliile și celelalte organizații canonic și legal constituite, sunt persoane juridice, iar deplina proprietate a bunurilor lor, de orice natură ar fi ele, este garantată de către Stat, conform constituției Regatului, Bisericii Catolice, reprezentată prin legitimele ei autorități ierarhice.

Art. X. Biserica Catolică și Membrii ei, cetățeni români, se vor bucura din partea Statului de un tratament care nu va putea fi inferior aceluia de care se bucură, după Constituție, celelalte religii ale Regatului.

Pe lângă aceasta, se înțelege că Episcopii Români diecesani de Rit grec, precum și Arhiepiscopul latin din București, vor fi Senatori de drept.

Art. XI. § 1. În toate Bisericile Catedrale se va menține Capitolul canonicilor în starea juridică și patrimonială în care se află actualmente, sub rezerva dispozițiilor art. XIII. Noua Diecesă va fi prevăzută cu Capitolul său.

§ 2. Canonicii vor trebui să fie cetățeni români, afară de excepțiile admise de comun acord de către Sf. Scaun și Guvernul Regal.

Art. XII. § 1. Episcopii vor fi liberi a înființa noi Parohii, a stabili sau a fonda Biserici filiale: însă, dacă vor cere ajutorul Statului, vor trebui să procedeze în înțelegere cu Guvernul, care își va da consimțământul dacă este vorba de 400 de familii pentru orașe și 200 de familii pentru sate. În cazuri

speciale, Guvernul va putea să-și dea consimțământul chiar pentru un număr inferior de familii.

§ 2. Numirea Parohilor, cari vor trebui să fie cetățeni români și să nu fi suferit vreo condamnare prin sentință definitivă, pentru crime contra siguranței Statului, este de competența exclusivă a Episcopului. Consimțământul Guvernului se va cere în cazul când ar fi vorba a se numi Paroh un străin, care, totuși, va fi dator să dobândească ulterior calitatea de cetățean român.

Art. XIII. § 1. Se va constitui un *Patrimoniu sacru* interdiecesan cu titlurile de rentă română, cari aparțin actualmente prebendelor Episcopilor, ale Canonicilor, ale Parohilor și ale Seminarilor teologice.

§ 2. Destinația *Patrimoniului sacru* este întreținerea Episcopilor și a Ordinariatelor, a Seminarilor teologice, a Canonicilor și a persoanelor în serviciile Parohilor. În cazul când veniturile menționate la § 1, n'ar atinge cantitatea cuvenită conform art. X., Statul va suplini lipsa, conform legilor în vigoare privitoare la salarizarea Clerului.

§ 3. Acest *Patrimoniu sacru* va fi administrat de Consiliul Episcopilor diecesani, conform Statutelor întocmite de ei înșiși și aprobate de Sf. Scaun și de Guvern.

§ 4. Acelaș Consiliu va administra veniturile rentei provenind din *Fondul General Catolic de Religie și din Fondul General Catolic de Instrucție*, cari se bucură deja de personalitate juridică și rămân în starea patrimonială și juridică actuală.

§ 5. *Patrimoniul sacru* se va bucura de personalitate juridică conform dreptului comun al țării.

Art. XIV. Proprietățile școalelor, ale institutelor de educație și de binefacere și ale tuturor celorlalte instituțiuni pioase ale fiecărei diecese vor fi administrate de autoritățile diecesane și atribuite aceluiaș scop prevăzut și voit de fiecare Fondăție aparte, conform mondalităților prevăzute de legile Statului.

Art. XV. Drepturile și îndatoririle de patronat, de orice categorie, sunt și rămân desființate fără nici o indemnizație.

Clădirile sfinte, casele parohiale cu dependențele lor și celelalte bunuri, afectate de către patron Bisericii, a) dacă sunt înscrise în cărțile funduare pe numele persoanelor juridice arătate la art. IX., rămân în deplina lor proprietate; b) dacă sunt înscrise pe numele patronilor, rămân în posesia Bisericii pentru uzul parohiilor respective.

În cazul când Parohia ar dispărea canoniceste și legal, fostul patron, dacă acesta este Statul sau o instituție da stat, va putea dispune liber, de aceste bunuri; dacă acesta este un particular, clădirile și bunurile sus arătate rămân în posesia și pentru uzul Bisericii.

Art. XVI. § 1. În fiecare Diecesă Seminarul pentru formarea tânărului Cler, va fi sub dependența exclusivă a episcopului.

§ 2. Profesorii vor fi cetățeni români, afară de excepțiile admise de comun acord de Sf. Scaun și de Guvernul Regal.

§ 3. Programul de studii se va fixa de către autoritatea bisericească competentă.

§ 4. În seminarii, studiul limbei și al istoriei naționale va fi obligatoriu, conform programului stabilit de Conferința Episcopilor diecesani în înțelegere cu Ministerul competent, în măsură de a nu împiedecă studiile teologice și în așa chip ca să fie compatibil

cu caracterul religios al acestor Institute; în acest scop, zisul Minister va avea cunoștința de programul menționat la paragraful precedent.

Art. XVII. § 1. Ordinele și Congregațiile religioase existente în Regat vor fi datoare să aibă pe superiorul lor și pe membrii lor cetățeni români, domiciliati în țară.

§ 2. Ordinilor și Congregațiilor religioase ca atari, Statul le recunoaște personalitatea juridică cu condiția ca ele să îndeplinească condițiile stabilite de legile în vigoare.

§ 3. Veniturile aparținând Ordinilor și Congregațiilor religioase vor trebui distribuite conform voinței binefăcătorilor și conform naturii și scopului Institutului religios.

§ 4. Noui Ordine și Congregații religioase se vor putea stabili în România și cele cari se află actualmente aci vor putea deschide case noi numai cu încuviințarea dată în înțelegere de către Sf. Scaun și Guvernul Român.

Art. XVIII. Biserica catolică are dreptul de a se îngriji de asistența religioasă de orice fel, pentru credincioșii ei, în armată, spitale civile și militare, orfelinate, școlile corecționale, penitenciare, ținând seamă de regulamentele instituțiilor respective.

Art. XIX. § 1. Biserica Catolică are dreptul a înființa și a întreține, cu propria ei cheltuială, școlile primare și secundare, cari vor fi sub dependența episcopilor respectivi și sub supravegherea și controlul Ministerului Instrucțiunii Publice.

§ 2. În aceleași condițiuni, ea va putea întreține numărul actual al școlilor normale.

§ 3. Toate școlile Ordinilor și ale Congregațiilor religioase sunt puse sub dependența episcopului local; în consecință, și ele se vor bucura de dreptul de a fixa limba de predare.

§ 4. Toate școlile arătate la paragrafele precedente vor avea dreptul de publicitate, conform modalităților legilor în vigoare.

Art. XX. § 1. Biserica Catolică are dreptul a da instrucția religioasă elevilor catolici în toate școlile publice și particulare ale Regatului. Această instrucție religioasă li se va da în limba lor maternă.

§ 2. În școlile secundare ale Statului, frecventate în majoritate de catolici, învățământul Religios se va face de către profesori catolici, preoți sau laici, numiți de comun acord de Episcopi și Ministerul Instrucțiunii Publice și salariați de Guvern în conformitate cu legile în vigoare.

§ 3. În școlile primare ale Statului, frecventate în majoritate de catolici, învățământul Religiei catolice se va da de un preot desemnat de Episcop, iar în lipsă de preot, de un laic catolic, care va putea fi și învățătorul școlii, numai să fie recunoscut capabil de către Episcop.

§ 4. Dacă Episcopul ar informa Ministerul că profesorul de religie nu este apt, pentru motive referitoare la doctrină sau la moralitate, profesorul va fi obligat să înceteze imediat învățământul și se va proceda la numirea succesului conform §§ 2 și 3 de mai sus.

§ 5. În școlile Statului programul de învățământ religios, pentru catolici, va fi alcătuit de Episcop și comunicat Ministerului competent.

§ 6. Textele școlare vor trebui deasemenea să fie aprobate de Episcop, care va avea și dreptul de a supraveghea învățământul dat în zisele școli.

Art. XXI. Bunurile bisericești situate în România, dar aparținând unor persoane juridice bisericești și religioase, cari își au sediul afară din hotarele Statului român, și reciproc, vor forma obiectul unei Convenții speciale.

Art. XXII. Toate dificultățile și chestiunile ce s'ar putea ivi cu privire la interpretarea prezentului Concordat, vor fi rezolvite de comun acord între Sf. Scaun și Guvern.

Art. XXIII. Prezentul Concordat va intra în vigoare îndată după schimbul ratificărilor între Sf. Scaun și Guvernul Regal.

Cele două părți contractante își rezervă facultatea de a denunța prezentul Concordat, cu un preaviz de 6 luni.

Art. XXIV. Schimbul ratificărilor va avea loc la Roma cât mai curând posibil.

Articol Adițional. În termen de două luni după ratificare, o comisiune, din care va face parte un Delegat al Sf. Scaun și un altul al Guvernului, se va alcătui pentru a proceda, cu ajutorul unui Delegat al Episcopatului, la delimitarea circumscripțiilor bisericești, precum și la verificarea bunurilor cari vor forma Patrimoniul sacru conform art. XIII.

Drept care Plenipotențiarilor susnumiți au semnat prezentul Concordat.

Făcut la Vatican, astăzi 10 Mai 1927.

(L. S.) ss. P. Card. Gasparri.

(L. S.) ss. V. Goldiș,

*

Pentruca ratificarea concordatului semnat să nu întâmpine greutăți, Guvernul român la 20 Iulie 1928 sub semnătura D-lui N. Titulescu, a adresat Nunțului papal din București o scrisoare, prin care cere să intervină la Eminența Sa Secretarul de Stat, ca Sf. Scaun să binevoiască a face următoarele declarațiuni interpretative:

I. Că în ce privește personalitatea juridică de care e vorba în art. 9 al Concordatului, Biserica Catolică, în afară de organizațiunile enumerate în art. 9 (Parohiile, Protopopiatele, Mănăstirile, Capitolele, Starostiile, Abațiile, Episcopiile, Mitropoliile și celelalte organizațiuni canonic și legal constituite) nu va putea beneficia de personalitate juridică, nici a posedă bunuri.

II. Că paragraful 3 al art. 19, unde se spune: „Toate școlile Ordinilor și Congregațiilor religioase sunt sub dependența Episcopului local: în consecință și ele se vor bucura de dreptul de a fixa limba de preparare,” trebuie înțeles: „Afară de școlile cari au în momentul de față limba română drept limbă de predare.”

III. Că privitor la art. 20: a) În ceea ce privește paragraful 3 combinat cu paragraful 4, să fie primită declarațiunea următoare: „În cazul când profesorul de religie este în același timp și profesorul școlii, informarea Ministerului prin Episcop, că profesorul nu este apt, pentru motive referitoare la doctrină sau moralitate, nu obligă pe profesor la altceva decât de a înceta învățământul religiunii. El va continua în conformitate cu legile române de a predă restul învățământului. În acest caz, Episcopul va putea numi pe a sa cheltuială un alt profesor de religie.”

b) Că la paragraful 4 cu titlul specificativ, cuvântul „profesor” se referă la cuvântul „religie” și

cuvântul „învățământ” la „învățământul religios; și în § 6 cuvintele „textele școlare” se referă la „textele școlare de religiune”, și cuvântul „învățământ” la „învățământul religios”.

Prin urmare, §§ 4 și 6 din art. 20 trebuiesc înțelese precum urmează:

§ 4. Dacă Episcopul ar informa Ministerul că profesorul de religiune nu este apt, pentru motive referitoare la doctrină sau moralitate, profesorul de religie va fi obligat de a înceta imediat învățământul religios și se va proceda la numirea succesorului, conform §§ 2 și 3 de mai sus.

§ 6. Textele școlare de religie vor trebui deosemena a fi aprobate de Episcop, care va avea și dreptul de a supraveghea învățământul religios predat în zisele școli.”

Răspunsul Sf. Scaun.

Din încredințarea Sf. Scaun Nunțului papal din București Monseniorul Angelo Maria Dolci la 22 oct. 1928. a adresat D. C. Argetoianu, Ministrul Afacerilor străine următorul răspuns:

„Sfântul Scaun, pentru a mai da încă o nouă dovadă a bunăvoinței Sale înlesnind, atât cât îi este o puțință, sarcina Guvernului în vederea ratificării Convenției ce s'a semnat, caută chiar să preîntâmpine dorința Guvernului privitoare la articolul al IX lea.

Acest articol este foarte limpede în termenii săi și în substanță. În consecință, dacă Guvernul declară, în cursul discuțiilor din Parlament sau la ori care altă ocaziune, că în virtutea acestui articol Biserica Catolică în România, în afară de organizațiunile enumerate la art. IX., nu va putea exercița personalitatea sa juridică privitoare la posesiunea bunurilor, Sfântul Scaun, din partea sa, declară că nu va ridică obiecțiuni.

Încât privește articolele XIX și XX relativ la școli, Sfântul Scaun își dă deasemenea adheșiunea la declarațiunea Guvernului, propusă în aceiaș Notă amintită mai sus. șcl.”

Contribuția voluntarilor Ardeleni din Rusia la înfăptuirea României Mari.

În No. 9—10 al Vestitorului vorbind despre răspunsul voluntarilor Români dat din Celiabinsc Manifestului împăratului Carol IV, scriam: „Regret din suflet, că n'am la dispoziție acest răspuns, apărut atunci în „Gazeta Transilvaniei și Bucovinei,” acolo în Celiabinsc. Durere toți numerii din acea gazetă i-am împrumutat fratelui Dr. P. Nemoianu, dela care nu i-am mai primit înapoi.”

La câteva zile după apariția articolului mă pomenesc cu o scrisoare dela dl ministru Voicu Nițescu, de următorul conținut:

„Dragă Gocan, înainte de masă te pomeneam pe tine și pe Nedelcu într'o adresă. După masă am primit articolul tău din Vestitorul. Pe cum vezi ni s'au întâlnit gândurile. Isprăvile, cari ies din comun

se vede, că împreună adeseori gândurile celor cari le-au făptuit.

În Revista „Cronica”, ce ți-o trimit, ai declarația făcută la Celiabinsk. Eu am salvat o serie din „Gazeta Transilvaniei și Bucovinei” apărută în Siberia.

Cu toată dragostea

13 V. 1929.

Nițescu.

În revista „Cronica politică și parlamentară” Nr. 12—13, ce-mi sosi deodată cu scrisoarea citată, spre mai marea mea bucurie aflai publicată acea Declarație pe care regretam că nu o am la dispoziție spre a o da cetitorilor noștri.

Declarația este introdusă și la fine urmată de câteva șire esplanative ale dlui ministru Nițescu, cari conțin exact ceea, ce spuneam și eu în articolul meu din Vestitorul.

Dau mai jos articolul dlui Voicu Nițescu împreună cu Declarația noastră din Celiabinsk făcută la 16—19 Octomvrie 1918, pe care domnia sa o numește „Prologul Unirii ardeleni.”

— În toamna anului 1918 se găseau în orașele Celiabinsk, Kurgan și Petropavlovsk din Siberia câteva mii de voluntari ardeleni, bănățeni și bucovineni, cari își luaseră angajamentul să reînnoade firul sforțărilor și luptelor pentru desăvârșirea idealului național rupt brusc prin pacea dela București.

Aliați cu voluntarii jugoslavi, polonezi și italieni ostașii ardeleni, bănățeni și bucovineni se legaseră să continue lupta până la realizarea scopului suprem: distrămarea imperiului austro-ungar și înfăptuirea pe ruinele lui a unor state naționale libere.

Hotărâți să înfăptuiescă cu orice preț acest scop voluntarii români fac la 16—29 Octomvrie în cele trei garnizoane ale orașelor Celiabinsk, Kurgan și Petropavlovsk, pe cari puseseră stăpânire, următoarea Declarație, ce poate fi considerată mai mult decât un document interesat, ea fiind însuși, prologul Unirii ardeleni, proclamată, și desăvârșită la 1 Decemvrie 1918.

Iată această Declarație:

„Noi voluntarii români, originari din monarhia Austro-Ungară, organizați în Corpul Voluntarilor Români Transilvăneni și Bucovineni cu hotărârea de a continua lupta până la sfârșit, alături de armatele aliate, împotriva Puterilor Centrale, pentru biruința Dreptății, și a Libertății, drept răspuns la manifestul împăratului Carol adresat „popoarelor sale”, declarăm și proclamăm toate provinciile românești: Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul, Sătmărul, Bihorul și Bucovina din monarhia Austro-Ungară desfăcute de către această împărăție și realipite la România, cu care din acest moment ele alcătuiesc un stat unitar, liber și independent, iar locuitorii acestor provincii se declară supuși ai României-Mari.

„Aceasta este dorința și voința neclintită a Românilor de pretutindenii, cari acasă la ei neputând vorbi liber își afirmă gândul prin glasul voluntarilor din Rusia, Italia, Franța și America.

„Marii noștri aliați au recunoscut în momentul intrării României în război idealul politic al Românilor. Pacea semnată de guvernul român n'a fost decât o fatală și dureroasă suspendare de arme.

Actul dela București încheiat cu Puterile Centrale e un produs al silei și al împrejurărilor vitrege,

rezultate din pacea dela Brest-Litowsk. Aliații au refuzat să recunoască acest act. Angajamentul lor și-a păstrat deci întreagă tăria. Declarațiunea, pe care o fac voluntarii români se reazimă pe acest angajement rămas întreg în picioare; el e valabil nu numai pentru cetățenii regatului român, ci și pentru Români din Austro-Ungaria, căci a fost luat și cu asentimentul acestora. Dar el a fost sfințit și prin sângele a sute de mii de ostași români, printre cari mii de feciori transilvăneni și bucovineni căzuți pe câmpul de onoare pentru idealul lor și pentru cauza comună a aliaților.

„Neclintită e convingerea noastră că marile puteri aliate, cari au recunoscut independența Cehoslovacilor și revendicările naționale ale Jugoslavilor, vor da aprobarea lor și declarației noastre pentru ca în sfârșit să dispară din Europa vulcanul mereu în fierbere: Austro-Ungaria, furnizoarea de material de oameni pentru Germania și reazemul de totdeauna al militarismului prusac. Aliații biruitori vor desăvârși astfel opera dreptății prin întemeierea pe ruinele bătrânei împărății habsburgice a unor state naționale libere, cari prin legăturile de alianță ce vor face, vor putea alcătui un puternic dig împotriva ambițiilor de cucerire ale Germaniei și un suport solid pentru echilibrul european și pacea generală”

„Incredători în cuvântul dat de aliați în momentul intrării lor în război și în cursul acestuia, miile de voluntari români din Rusia, Italia, Franța și America așteaptă cu nerăbdare acest act de dreptate, pe care Franța, Anglia și Italia au datorie să-l facă în numele Dreptului și al Libertății umane, pentru care au luptat.

„Trăiască România-Mare! Trăiască Ferdinand I-ul, regele tuturor Românilor!”

Această Declarație a fost trimisă tuturor guvernelor aliate cari au răspuns aprobând cuprinsul ei și a fost transmisă și reprezentanților noștri la conferința de pace din Paris, cari au făcut după afirmația lor, o largă și reușită întrebuintare de ea. Voicu Nițescu ministrul Ardealului.”

Observ: că cei doi articoli apărură în acelaș timp, fără ca autorii lor să știe unul de gândurile celuiialt. Dovada cea mai evidentă, că cele spuse sunt adevăruri adevărate, și că de fapt „isprăvile cari ies din conum, împreună adeseori gândurile celor cari le-au făptuit”.

Simion Gocan.

— **Aviz școlar.** Direcțiunea liceului român unit de fete din Beiuș, roagă M. On. D. Preoți și învățători, să anunțe credincioșilor, că în urma dispozițiilor Ministerului Instrucțiunii, înscrierile pentru cl. I. trebuie făcute în zilele de 19-20 Junie.

Părinții cari doresc să-și înscrie fetițele la acest liceu, sunt rugați să anunțe din vreme, trimițând cererile de înscriere, însoțite de actele necesare.

Dacă numărul elevelor înscrise va fi mai mare decât cel prevăzut de lege, elevele vor fi supuse unui examen de admitere între 1-4 Sept.

Direcțiunea

APEL

pentru înființarea
„CASEI NAȚIONALE A BIHORULUI.”

Implinindu-se zece ani de stăpânire românească în județul nostru Bihor, ne dăm seama că societatea românească, formată azi din mii de intelectuali: preoți, profesori, avocați, judecători, medici, funcționari publici și particulari, comercianți, industriași, proprietari și țărani fruntași, — pentru întărirea elementului românesc în acest județ — și mai ales în capitala lui, — și în general pentru consolidarea intereselor: naționale, sociale, culturale și economice ale județului nostru, n'a dezvoltat o activitate sistematică și solidară mulțumitoare.

Pentru a ne arăta vrednici și recunoscători față de aceia care ne-au lăsat ca moștenire „România Mare” și pentru a răspunde cu conștiința liniștită în fața generațiilor ce ne vor urma, socotim că a sosit timpul ca să ne strângem rândurile, să fim un trup și un suflet, să înfăptuim în mod sincer și serios unificarea sufletească și solidaritatea națională, lucrând mână în mână pentru progresul și întărirea intereselor românești.

În scopul de a afla modalitățile și mijloacele de realizare a acestui ideal, prin aceasta convocăm pe toți Românii de bine din Orașul Oradea și județul Bihor la întrunirea ce va avea loc *Duminecă, 23 Iunie 1929, ora 5 p. m. în sala cea mare dela Prefectura Județului Bihor (Oradea Parcul Trăian No. 5)*, când se va discuta înființarea unei „Case Naționale a Bihorului” cu sediul în Oradea.

Oradea, în 12 Iunie 1929.

† Roman Ciorogariu † Dr. Valeriu Traian Frențiu
Episcop. Episcop.
† Arhiepiscop Dr. Andrei Crișanul.

C R O N I C I.

— Rugăm pe On. abonați să binevoiască a achita abonamentul pe 1929.

— „Cântările liturgice”. În curând va ieși de sub tipar: „Cântările Liturgice” pentru o singură voce cu acompaniament de orgă sau harmoniu, compozițiile Dlui *Corneliu Torsan*.

Primul fascicol, conținând două liturghii complete, va apărea în luna Iulie. Prețul unui fascicol va fi 380 Lei. Având în vedere că fasciculele se vor scoate în număr restrâns de exemplare, rugăm pe cei ce doresc a cumpăra din liturghiile aceste, să se prenoteze la Dl. *Corneliu Torsan, Oradea, Palatul Episcopesc rom. unit.*

— **Corul Clujenilor la Oradea.** Publicul din Oradea a avut prilejul să asculte în ziua de 8—9 Iunie puternicul cor al Reuniunii Mariane gr. cat. din Cluj.

Debutul acestui cor la Oradea a fost, un adevărat eveniment artistic, de care rar ni-e dat să avem parte.

Corul din Cluj dispune de forțe foarte bune, excelente cu școală, pe cari tocmai de aceea e o problemă a le ținea în completă armonie de an-

samblu. Programul de Sâmbătă seara în catedrală a fost variat și a conținut piese a căror greutate a reclamat de fapt concursul forțelor împrumutate dela Opera și Conservatorul din Cluj. Tenorul și altul au cântat discret, sopranul, afară de câteva intonații și voriații cam false, care miră într'un cor cu forțe de specialiști și profesioniști, a fost și disciplinat bine. Dna Ducu s'a distins întru toate. Basul e de o impetuozitate fenomenală. Corul e tare în fortissimouri; e perfecționabil în pianissimo. Se observă o tendință de-a sui la tenor, și la bas. Liturghia de Duminecă a fost cântată înălțător: Dl. Caranca s'a dovedit a avea temperament de bun dirijor.

Coriștii la număr cam 45 au fost găzduiți pe la familii. Duminecă în 9 Exc. Sa Episcopul Dr. Valeriu Tr. Frențiu a dat un somptuos banchet de 80 de persoane în onoarea corului din Cluj. Coriștii însoțiți la Oradea de vicepreședinții săi Dr. Valeriu Pop și Dr. Iustin Cloșca Iuga, avocați în Cluj, au făcut și o excursie la băile Felix, iar cu trenul de seară s'au renapoiat la Cluj.

Găsim foarte potrivite și folositoare aceste ospitări ale corurilor din diferite centre, ca un puternic mijloc de-a dezvoltă muzica bisericească. Publicului i se dă posibilitatea să asculte diferite interpretări. Aceste ospitări, departe de-a deșteptă invidie ori reavoință în corurile locale, sunt pentru ele foarte instructive și potrivite de-a le deștepta râvna și ambiția în a produce tot mai perfect pe terenul coral. De aceea felicităm pe inițiatorii ideii și Clujenii pot fi mândri de corul ce-l au. Noi sperăm de-ai mai putea saluta încă în mijlocul nostru.

Ra-p-t.

— **Concurs de religie la Oradea.** Profesorii de religie gr. cat. din Oradea au avut anul acesta fericita idee de-a aranja un concurs în scris la studiul religiunii cu elevii și elevele claselor superioare dela diferitele școli secundare din Oradea. Va înțelege oricine utilitatea și importanța acestor fel de concursuri devenite aiurea un puternic mijloc de-a deșteptă în tineretul școlar interesul față de problemele religioase. — Concursul la Oradea a fost benevol și s'au prezentat la el elevi și eleve dela următoarele școli: Lic. „Gojdu” pt. băieți, lic. de fete „Oltea Doamnă”, șc. sup. comerț pt. fete, pt. băieți, șc. normală unită pt. băieți, șc. norm. de stat pt. băieți, total 50 (38 băieți, 12 fete). În urnă s'au pus din partea alor patru profesori de religie patru teme, dintre cari a ieșit la sorți aceasta: *Ce schimbări a a adus creștinismul în viața socială a omênirii.* Lucrările au fost cenzurate în comisiunea profesorilor de religie incognito, cele mai bune au fost premiate în bani. Premiile s'au adunat din colectă la care au contribuit:

Exc. Sa Episcopul Dr. Valeriu Tr. Frențiu cu 2000 Lei (1000 pentru școlile primare), Dr. I. Radu 100, Dr. Gh. Miculaș, vicar gen. epp. 200, Rvs C. Sabo dir. șc. norm. unite 200, Mon. Vasile Barbul protonotar cons. 200, P. I. Chișiu 200, P. G. Nagy 200, Dr. Nic. Flueraș 250, Dr. Al. L. Tăutu 300, Rvs. Tr. Hubic 250, P. A. Pop prof. 250, Mon. G. Barna 200, prof. Petru Fodor 100, Dr. Gr. Pop 100, Rvs. P. Tămăian 100, Dr. T. Stanca 100, Dr. V. German 100, dl. I. Bârsan 50, Dr. Dem. Chiș 200, Dr. Vasile Bledea 200, Dr. S. Marta 100, Căp. Vasile Șimon 200, can. Ilie Stan 100, prof. T. Florea 100, P. M. Boca 200, Rvs. Iosif Pataki arhid. 200, ing. Dr. I. Hossu 100, dir. Iuliu Muth 100, Rvs. can. Aug. Maghiar senator 200, Dr. I. Hica 100, Mon. A. Mihăuțiu 50, dl. Ion Pop Dej 50, fr. dir. Marcus 200, — (total 6000 Lei), —

căror profesorii de religie și pe această cale le exprimă cele mai călduroase mulțumite.

S'au constituit premii, câștigate de următorii:

Premiul întâi 1000 Lei: Bălaj Mihai, cl. VI șc. norm. unită.
2 premii à 500 Lei: Pop Leontin cl. VI lic. Gojdu, Sabo Ionel cl. VI lic. Gojdu. — 4 premii à 300 Lei: Dăneș Ștefan, cl. III comerț b, Cic Gh. cl. V norm. u., Crișan Gh. cl. V norm. u., Bretaș Ion, cl. VI norm. un. — 8 premii à 200 Lei: Pop Maria cl. IV comerț fete, Caba Olga VII lic. „Oltea“, Ghiula Pavel V norm. un., Mureșan Ioan VI lic. Gojdu, Magda Gh. VI norm. u., Seucan Ludovic VI norm. u., Anca Ion VII lic. Gojdu, Voyta Tr. V norm. u., — 12 premii à 100 Lei: Taloș Emilia, cl. IV comerț, Ciura Ana VI lic. Oltea, Ilieșiu Emilia V. lic. Oltea, Răchier Nic. V norm. un., Clintoc Eug. VI lic. Gojdu, Tulbure Ion V lic. Gojdu, Demian Vasile VI șc. norm. de stat, Berlo Ion senior V norm. un., Betea Alex. VI norm. unită, Nistor Ion II comerț băieți, Fibișan Simion VI norm. stat, Pop Ștefan VI norm. unită. Total: 6000 Lei. Mențiune cu laudă au primit: Silaghi Maria IV comerț, Amaș Vilma II comerț, Vadna Ana V lic. Oltea, Toma Vasile V norm. un., Tămaș Laurențiu VI lic. Gojdu, Gliga Victor IV norm. unită, Crișan Gavr. IV norm. un. Groșan Ion V norm. un. Farcu Gheorghe V norm. un., Mihălcuț L. V norm. un., Coza Petru V norm. unită.

Premiile s'au distribuit cu prilejul adunării generale a Reuniunilor tineretului școlar și a sfințirii steagului Marian al Reuniunii elevelor act săvârșit de Exc. Sa Episcopul Dr Val. Tr. Frențiu în curtea școlii normale unite în ziua de 2 Iunie c. Distribuirea a produs un viu interes în rândurile tineretului școlar, chiar și în ale publicului care, în frunte cu toate dignitățile bisericești, a asistat în număr frumos la această serbare a tinerimii școlare. Sperăm, că acest nou mijloc de a îndemna școlarii la o intensivă studiere a religiei se va generaliza și în alte centre putând chiar să se țină cu timpul concurs și între școlarii din diferite centre școlare.

Rap.

— Reuniunea Mariană „Bunavestire“ a elevilor gr. cat. din Oradea aduce și pe această cale vii mulțumiri distinșelor doamne: *Dșr Lucreția Frențiu și Dna Valeria Dr Bleda* cari la serbarea sfințirii steagului Marian din 2 Iunie au binevoit a accepta să fie nașele steagului răscumpărând acest oficiu onorific câte cu una mie (1000) Lei. Reuniunea elevilor le va fi pururi recunoscătoare. —

— Aviz literar. În curând va apare „Triumful papalității“ de Jean Carrere tradusă de Societatea de lectură „Sf. Ion Gură de aur“ a teologilor din Oradea, carte care cuprinde o succintă istorie a papilor dela Petru până în zilele noastre, arătând zguduitorile lupte ce le-au purtat papii în totdeauna cu Cezarii pentru libertatea și independența puterii spirituale.

Va fi cel mai important eveniment al literaturii noastre teologice în anul 1929.

Cartea va avea 20 de coale de tipar! Va cuprinde și lista tuturor papilor dela Petru până la Pius XI.

Va costa 100 Lei plus porto.

Prenotări se mai pot face până în 2 Iulie. În 15 Iulie se va distribui abonaților. —

— Examenul de sfârșit de an la liceul de fete „Oltea Doamna“ din Oradea, Parcul Ștefan cel Mare Nr. 4. Examenul de fine de an a elevelor regulate vor dura pentru

cl. I—II dela 12—16 Iunie;

cl. III—IV dela 4—18 Iunie;

cl. V—VI dela 9—23 Iunie.

Aceste examene sunt publice, la cari pot lua parte părinții și corespondenții elevilor.

2. Examenul particular începe la 8 Iunie 1929.

3. Examenul de admitere în cl. IV și V se vor da între 21—24 și 5—10 Septembrie. Inscrierea elevilor la acest examen se va face în zilele de 19—29 Iunie și 3—4 Septembrie. Se pot înscrie elevii gimnaziilor de stat și a școlilor particulare reglementar promovate. Taxa de examen va fi Lei 100 de elevă. — Examenul va consta din probe scrise și oral. Probele scrise se vor da la I. română și matematică. Subiectul dat spre tratare va fi de puterea ultimei clase. La examenul oral vor fi interogate din I. română, istoria Românilor, geografia României, matematici și I. franceză.

4. Examenul de admitere în cl. I se va ține între 21—24 Iunie și 1—4 Septembrie. — Pentru acest examen înscrierea se va face între 19—20 Iunie și 1—2 Septembrie. Taxa este de Lei 50. La înscriere elevii trebuie să prezinte:

a) Adeverință de terminarea primelor patru clase primare;

b) Extrasul de naștere;

c) Actul de botez;

d) Actul de revaccină;

e) Actul de cetățenie;

Candidatele vor fi supuse mai întâi unui examen medical, făcut de medicul școlii.

Examenul va consta: din două probe scrise. Cea dintâi va fi de limba română, 15 rânduri dictate. A doua o problemă de matematică de forța clasei a IV primară. Dintr'o probă orală de citire, cu interogațiuni asupra cunoștințelor gramaticale și cu aplicațiuni în bucată.

Direcțiunea.

BIBLIOGRAFIE

— *Orientalia Christiana*. Vol. XV. — I. Nr 52. Mai 1929. Prof. G. Hofmann S. I. continuă, pe baza de documente, cercetările interesante asupra legăturilor Patriarhilor greci cu Papii dela Roma: „*Griechische Patriarchen und Römische Päpste*.“ În numărul din Mai cor, da un interesant studiu asupra calvinismului faimosului patriarh din Constantinopol: *Kyrillos Lukaris /+1638/*. După ce permite o scurtă schiță biografică, fixând și păreri istoricilor moderni asupra caracterului patriarhului Lukaris, autorul arată cum a putut fi mântuită de calvinizare biserica grecească, grație intervenției bisericii romane, care a împiedecat ca dubiosul patriarh Lukaris, care înnoțea deabinele în apele calvinismului, să introducă ereziile calviniste în biserica grecească.

Studiul are anexate multe și prețioase documente de pe acea vreme, unele în faximile.

„O mie de pilde pentru viața creștină.“ de Dr Grigore Gh. Comșa, episcopul Aradului în colaborare cu Dr N. Popoviciu și Dr Gh. Popoviciu, profesori la Acad. teol. ort. Arad. Prețul: 200 Lei. Librăria Diecezană în Arad și Pavel Suru în București.

POȘTA REDACȚIEI.

Recenziile și comunicările On. Corespondenți vor urma în Nr-1 viitor.